

Posudok habilitačnej práce

Meno a priezvisko kandidáta: Radka MacGregor Pelikánová

Názov habilitačnej práce: Sustainability in Europe. Roots and Evolution of the Current Legal Regime, 204 s.

Študijný/vedný odbor: Právo Európskej unie

1) Hodnotenie z formálneho hľadiska

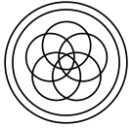
Z formálneho hľadiska je habilitačná práca predložená ako monografia v anglickom jazyku, ktorá je asigovaná pod vydavateľstvom Springer. Uvádzaná publikácia je dedikovaná ako výstup výskumného projektu pod názvom „Economic studies, International Business and Financial Management“, realizovaného/podporeného v roku 2024. Samotná práca sa skladá z úvodu, metodologickej kapitoly (2), terminologickej kapitoly (3) a následných šiestich obsahovo zameraných kapitol a záveru. Rozsahom uvedená práca (204 strán) spĺňa požiadavky na rozsah habilitačnej práce.

2) Hodnotenie z obsahového hľadiska

Z obsahového hľadiska autorka v úvode práce uvádza, že v práci sa systematicky venuje odôvodneniu potreby výskumu, historickému vývoju a vnímaniu konceptu udržateľnosti, metodológii výskumu a následne samotnému výskumu v jednotlivých kapitolách.

Samotný úvod poskytuje historický rámec vývoja konceptu udržateľnosti, a to najmä v rámci filozofického ukotvenia konceptu, s odkazom či prelínaním aj do konceptov právnej filozofie, ako napríklad Kantovho imperatívu či Aristotelovho prirodzeného práva a etických zásad jednotlivca aj spoločnosti.

Autorka ukotvuje potrebu skúmania konceptu udržateľnosti aj s odkazom na medzinárodné rámce, ktoré predstavujú najmä politický záväzok vo vzťahu k princípom udržateľnosti a ochrany ľudských práv aj v obchodných vzťahoch (UNGP, OECD). V tejto časti autorka poukazuje na celý rámec záväzkov medzinárodného spoločenstva, vrátane Agendy udržateľného rozvoja OSN 2030. Zároveň autorka tento koncept reflektuje aj vo vzťahu k jednotlivým záväzkom k udržateľnosti v iných regiónoch (1.3.) až prechádza k histórii udržateľnosti v rámci EÚ (1.4). Tu by odôvodnenie potreby výskumu v tejto oblasti vyžadovalo aj dopracovanie vo vzťahu k odôvodneniu, prečo EÚ má(la) ambíciu zakotviť právne povinnosti vo vzťahu k udržateľnosti, nad rámec politického záväzku vo vzťahu k OSN Agende SDG 2030. Táto dynamika ako aj vznikajúci vertikálny vzťah záväzku by predstavoval osobitne pridanú hodnotu, ak hovoríme o právnych záväzkoch tak EÚ, členských štátov, ako aj nových subjektov v tejto oblasti vo vzťahu k plneniu právnych záväzkov EÚ – súkromnými subjektami (podnikateľmi).

Autorka začlenila ako samostatnú kapitolu metodológiu, kde predovšetkým uvádza použitie interpretatívnej a doplnkovej analýzy textov. Tieto metódy sa majú uplatňovať na základe použitých zdrojov, ich typu, časového obdobia a právneho pôvodu. Samotná autorka uvádza, že v rámci jej výskumu je dôležité preskúmanie historických a medzinárodnoprávných zdrojov, ako aj dvoch kľúčových línií pri prijímaní legislatívy EÚ, a to tak procesnej t.j. reportovacej, ktorá zahŕňa podávanie správ o (plnení ukazovateľov) udržateľnosti na základe smerníc siahajúcich od NFRD až po CSRD spolu s terminológiou stanovenou nariadením o taxonómii, ako aj novej, sektorovo zameranej. Tu však možno konštatovať, že autorka sa v rámci samotného výskumu a spracovania, tieto metódy používala limitovane a svoj výskum zamerala v prevažnom rozsahu na historický vývoj a definovanie konceptu, v širších teoretických a filozofických súvislostiach.

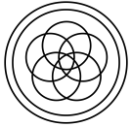
Takto definovaný metodologický rámec pokrýva oblasť skúmania udržateľnosti, avšak pri jeho praktickom naplnení v empirických kapitolách môžeme skôr pozorovať historický a teoretický prístup skúmania, bez zamerania na určenie povinností či už kodifikovanými alebo soft law nástrojmi, ktoré boli na EÚ prijaté, a to v rozhodujúcom rozsahu prínosu v danej vednej oblasti.

Zároveň uvádza, že obsahová analýza týchto legislatívnych nástrojov si vyžaduje využitie účelového teleologického výkladu a uznanie súdnymi autoritami, vrátane Súdneho dvora EÚ a inými subjektami. V rámci limitov svojho výskumu naznačuje, že v súčasnosti ešte vzhľadom na nerozvinutú rozhodovaciu činnosť je dôležité poukázať na politické nástroje a usmernenia pre interpretáciu a aplikáciu legislatívnych dokumentov. Tu však chýba precízne uvedenie, čo autorka považuje za jednotku skúmania v rámci obsahovej analýzy. Z pohľadu aplikačnej praxe, a to tak vo vzťahu k právu EÚ ako aj zodpovednosti súkromných subjektov (podnikateľov) v oblasti udržateľnosti, je potrebné skúmať aj práve dynamiku národného práva a európskeho práva, a teda aj rozhodovacej činnosti národných súdov. Tu existuje bohatšia judikatúra, vzhľadom k tomu, že právny režim vo viacerých členských štátoch EÚ už koncept udržateľnosti a právne povinnosti má zakotvené v národnom právnom poriadku, vid' napríklad Francúzsko či Nemecko.

Ako správne autorka uvádza, interpretácia a aplikácia akéhokoľvek nástroja udržateľnosti v Európskej únii si vyžaduje metodologicky uznať posun smerom k právnym povinnostiam definovaným pre konkrétne (súkromné) subjekty. V súčasnom priestore chýbajúcich Usmernení Komisie (napríklad vo vzťahu k právnym povinnostiam podľa článku 19 CSDDD, či aktualizácii štandardov pre malé a stredné podniky v oblasti udržateľnosti a povinnosti reportovania), by právna analýza významne prispela k vyplneniu výskumnej aj aplikačnej medzery v tejto oblasti práva EÚ.

V empiricky (analyticky) orientovaných kapitolách autorka štruktúrovane pristupuje k analýze konceptu udržateľnosti, a to najmä:

- v kapitole 4 analyzuje koncept udržateľnosti, a to z historického hľadiska, a to najmä optikou právnych dejín vývoja konceptu, ktorý by v súčasnosti mohol byť interpretovaný

ako záväzky voči komunite a udržateľnosti do budúcnosti, vrátane spoločenskej či environmentálnej dimenzie. Z hľadiska práce so zdrojmi ide o precíznu historickú analýzu, s veľmi limitovaným právnym aspektom.

- podobne v kapitole 5 sa venuje vývoju konceptu udržateľnosti a to v období od Aristotela do 20. storočia, pričom ide najmä o historicko-filozofickú analýzu vývoja konceptu, vplyvov jednotlivých politických aj právnych systémov, ako aj spoločenských zmien, na jeho rozvoj. Autorka pracuje s odbornou, najmä právne teoretickou a filozofickou literatúrou.
- v kapitole 6 sa venuje modernej histórii udržateľnosti, a to od vzniku/definovania konceptu na úrovni OSN, cez ekonomický prístup až po soft law prístup. Autorka veľmi precízne spracovala historický vývoj konceptu, a jeho teoretického ukotvenia ako politického záväzku na medzinárodnej úrovni.
- pokračujúc v kapitole 7 sa venuje vývoju konceptu udržateľnosti a odlišnostiam, ktoré vyplývajú z medzinárodného politického záväzku na úrovni OSN a postupe sa odkláňajúceho prístupu na úrovni EÚ s cieľom kodifikovať tento záväzok. Napriek zrejmemu odlišnému vývoju, a to aj vo vzťahu k politickému vs. právnemu ponímaniu udržateľnosti, poukazujúc na multidisciplinárny charakter udržateľnosti, autorka používa „konvenčné prístupy“ pokrývajúce rôzne pohľady: kombinujúc prístupy spoločenských vied (ekonómia, sociológia, právo, filozofia a lingvistika) ako aj ďalšie vedy (ako biológia či ekológia). Až v druhej časti podkapitoly 7.3. predložená habilitačná práca reflektuje právne záväzky, s odkazom nielen na vyvíjajúcu sa právnú úpravu v práve EÚ, ale aj súvisiacej rozhodovacej činnosti Súdneho dvora EÚ. Napriek tomu, prevažná časť kapitoly 7 sa venuje historickému vývoju konceptu, jeho politickým konotáciám a ukotveniu v strategických politických dokumentoch (ako aj vzťahu udržateľnosti v EÚ a OSN Agende SDG 2030), a menej právnemu rámcu v práve EÚ.
- v kapitole 8 predstavuje autorka koncept „corporate social responsibility (CSR)“, pričom v jednotlivých častiach sa venuje historickému vývoju a ponímaniu tohto konceptu v EÚ, a následne jeho kodifikácii. V rámci historického vývoja autorka používa predovšetkým výskumné metódy spojené s historickou právnou analýzou, a veľmi precízne pracuje s príslušnými historickými prameňmi. Osobitne oceňujem spracovanie podkapitoly 8.3., kde autorka poukazuje na vývoj vnímania konceptu CSR v historických súvislostiach, pričom však aj tu nepoukazuje na ustanovenia návrhov či pracovných verzí právnych aktov, komunikácií Komisie či pracovných skupín pre prípravu právnych aktov.
- v kapitole 9 sa autorka venuje aspektom vynučovania udržateľnosti, a to s poukazom na záväzky vyplývajúce vo vzťahu k ochrane životného prostredia. Hoci koncept udržateľnosti v právnej úprave vyžaduje plnenie týchto povinností v súlade so štandardmi podľa medzinárodných právnych inštrumentov v dvoch oblastiach (1) ľudské práva a (2) životné prostredie, autorka pokrýva iba druhú časť. Samotné spracovanie kapitoly je prevažne historické, vrátane odkazu na analýzu hodnotení súkromných (podnikateľských) subjektov, hodnotiacich indexov, bez aktuálnej analýzy a hodnotenia ich právnych povinností vo vzťahu k štandardom udržateľnosti (či už v medzinárodnom, európskom alebo národnom práve). Právna analýza je obsiahnutá v podkapitole 9.4., avšak aj táto je limitovaná na

niektoré ustanovenia vybraných právnych aktov, a prevažne strategických dokumentov v tejto oblasti. Potenciál precíznej právnej analýzy ostal skôr na horizontálnej úrovni, pričom práve odkazy na sekundárne právne akty, ako aj vykonávacie právne akty či soft law vytvárajú rámec pre inovatívnu analýzu na základe detailného poznania historického vývoja uvádzaného v predošlých kapitolách. Prepojenie s aplikáciou na národnej úrovni, a to najmä v prípadoch nariadení (viď napríklad EU Taxonomy Regulation, ESRS Regulation) alebo aj smerníc (CSRD) či interakcie národného práva vo vzťahu k prijatým európskym právnym aktom (a to najmä v krajinách, kde povinnosti vo vzťahu k udržateľnosti boli kodifikované skôr ako návrh a právna regulácia EÚ), by významne prispeli k posilneniu právneho aspektu skúmania muldisciplinárneho konceptu udržateľnosti, ktorý tak naďalej ostal v úzadí.

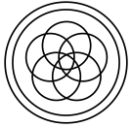
3) Zhodnotenie prínosu

Osobitný autorský vklad kandidátky v habilitačnom konaní je nepochybne v snahe o komplexnosť spracovania danej témy, ktorá je stále pomerne nová a dynamicky sa vyvíjajúca. Napriek tomu tak z hľadiska použitých metód, ako aj konceptuálneho ukotvenia, autorský prínos je najmä v rámci teoretického, či miestami aj filozofického vnímania konceptu udržateľnosti (viď spracovanie kapitoly 3 a rôznych vedeckých pohľadov na koncept udržateľnosti). Tento autorka v celej habilitačnej práci konštruktívne a metodicky rozpracováva, pričom poukazuje aj na právny rámec, avšak najmä všeobecne, potom medzinárodne (avšak ako politický záväzok) a až následne v rámci Európy, či Európskej únie. Tu však samotné spracovanie je nepomerné vo vzťahu k iným (neprávnym) aspektom. Autorský prínos je preto nepochybny, avšak limitovaný a nepresahujúci do oblasti práva rozsahom ako v iných, uvedených vedných disciplínach.

4) Posúdenie z hľadiska súladu s odborom habilitačného konania

Ako samotná autorka uvádza už v úvode práce (1.5.), predovšetkým oblasť politických vied a organizačná analýza substantívne dotvárajú optiku skúmania konceptu udržateľnosti tak, ako sa mu autorka venuje. Hoci koncept udržateľného rozvoja má presahujúci charakter, a to cez svoje právne ukotvenie, politické záväzky, dodržiavanie princípov ochrany ľudských práv a Európskej zelenej dohody, či všeobecných princípov nediskriminácie a právneho štátu, autorkin prístup sa v substantívnej miere venuje podstate samotného konceptu, jeho historickému vývoju, filozofickému ukotveniu ako aj čiastočne odôvodneniu a začleneniu v rámci práva EÚ či politického usporiadania záväzkov z neho vyplývajúcich.

Právny rozmer implementácie udržateľnosti v rámci európskeho práva je rozsahom nepomerný k iným aspektom, ktoré autorka v práci rozvinula. Udržateľnosť ako povinnosť tak pre členské štáty ako aj súkromné subjekty (podnikateľov) predstavuje nový normatívny rámec, kde práve sekundárne právo EÚ vytvára priestor pre právnu analýzu. A to najmä vo vzťahu k posunu či

zdieľaniu implementačnej povinnosti, ktorá je v tejto oblasti zdieľaná medzi členskými štátmi a súkromnými subjektmi (podnikateľmi), ktorá interaguje medzi medzinárodnými politickými záväzkami (UN GP, OECD) a právnymi záväzkami ukotvenými v práve EÚ, ako aj povinnosťami a interakciou medzi medzinárodno-ľudskoprávnymi záväzkami a environmentálnymi povinnosťami určenými v prílohe č. 1 k Smernici o corporate due diligence. Nexus medzi medzinárodným právom (identifikovaným zmluvami v prílohe 1) a povinnosťami podľa sekundárneho práva EÚ, a to či vo vzťahu k due diligence alebo reportovacím štandardom, alebo celkovo v rámci povinností definovaných EU Taxonomy Regulation, sú len okrajovo naznačené a nie sú predmetom (právnej) analýzy.

4) Odporúčanie a otázky

Predložená habilitačná práca napriek rozsiahlemu spracovaniu neobsahuje normatívny ani doktrínálny prínos pre rozvoj európskeho práva, nevenuje sa právnej analýze či už vo vzťahu k právomociam inštitúcií EÚ v oblasti udržateľnosti a povinností vyplývajúcich z práva EÚ, analýze vzťahu medzinárodného a európskeho práva v tejto oblasti vrátane interakcie, komplementarity či aplikačnej praxe rozhodujúcim spôsobom a to v pomere k iným právnym disciplínam (najmä právnej filozofii a právnym dejinám), a v minimálnom rozsahu poukazuje na vzťah európskeho práva či potenciálnych aplikačných dopadov na národné právo v tejto oblasti; čím nespĺňa požiadavky určené opisom vedného odboru, v ktorom je žiadosť predložená. Z uvedených dôvodov a preto neodporúčam pokračovať v habilitačnom konaní v tomto vednom odbore.

V Bratislave, 30.4.2026

prof. JUDr. PhDr. Lucia Mokrá, PhD.